

JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Johanna Fröberg

Bör Sverige införa ett kronvitnesssystem?

En komparativ studie av svensk och dansk rätt

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Christian Häthén

Termin: HT 2013

Innehållsförteckning

FÖRORD	1
SAMMENDRAG	2
SAMMANFATTNING	4
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Introduktion	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsningar	9
1.4 Metod och material	10
1.5 Forskningsläge	11
1.6 Disposition	11
2 DEFINITIONEN AV BEGREPPET KRONVITTN	12
3 SVENSK RÄTT	14
3.1 De fundamentala principerna i straffrättssystemet	14
3.2 Den ackusatoriska principen	14
3.3 Straffvärdet	15
3.4 De förmildrande omständigheterna	16
3.4.1 Bakgrund	16
3.4.2 Redogörelse för de förmildrande omständigheterna	16
3.5 Bilsprängarmålet - NJA 2009 s. 599	18
3.5.1 Bakgrund	18
3.5.2 Strafflindring med stöd av tredje punkten	18
3.5.3 Strafflindring med stöd av åttoende punkten	19
3.6 Kommentarer till Bilsprängarmålet	20
3.7 Rättspolitiska argument kring införandet av kronvittne	21
3.7.1 Inledning	21
3.7.2 Argument som talar för ett införande	21
3.7.3 Argument som talar mot ett införande	23

4	DANSK RÄTT	25
4.1	De fundamentala principerna i straffrättssystemet	25
4.2	Den ackusatoriska principen	25
4.3	Straffvärdet	26
4.4	De förmildrande omständigheterna	27
5	RÄTTSPRAXIS FÖREGICK LAGSTIFTNINGEN	28
5.1	Bakgrund	28
5.2	Den hjälpsamme tilltalde – U 1998 s. 1317 H	28
5.2.1	Bakgrund	28
5.2.2	Højesterets dom	29
5.3	Riksdadvokatens meddelelse efter Højesterets dom	30
5.4	Förfarandet vid införandet av ”kronvittnesbestämmelsen”	31
5.5	Rättspraxis efter införandet av kronvittne	33
5.5.1	U 2011.2203 H	33
5.6	Doktrin	34
5.7	Intervju med Eva Smith, professor i straffrätt	36
6	AVSLUTANDE ANALYS OCH SLUTSATSER	38
6.1	Kronvitnessystemet utveckling i Danmark	38
6.2	Konsekvenserna som uppstått i Danmark sedan de började tillämpade systemet	40
6.3	Vilka skäl väger i slutändan tyngst?	41
	BILAGA A - INTERVJU I	44
	BILAGA B - INTERVJU II	45
7	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	46
7.1	Svenska källor	46
7.1.1	Otryckta källor	46
7.1.2	Tryckta källor	46
7.1.3	Litteratur	46
7.1.4	Elektroniska källor	47
7.2	Danska källor	48
7.2.1	Otryckta källor	48

7.2.2	Tryckta källor	48
7.2.3	Litteratur	49
7.2.4	Elektroniska källor	49

8 RÄTTSFALLSFÖRTECKNING **51**

Förord

Jag vill framföra min tacksamhet till professor, Eva Smith och rådman, Karoline Fridolf som tog sig tid att bli intervjuade.

Sammendrag

I betragtning af at Højesteret Danmark år 1998 indførte en formildende omstændighed for kronvidner i retspraxis, er dette essay baseret på komparativ undersøgelse, der har til formål at undersøge udviklingen af kronvidnesystemet i dansk ret. Det vil blive vurderet hvilke konsekvenser indførelsen af kronvidnesystemet har medført, konsekvenser som kunne være opstået i Sverige.

I Sverige har der været en politisk debat om kronevidnesystemet på grund af HD i NJA 2009 s. 599 nedsatte den anklagedes straf, da han gav afgørende oplysninger om medvirkende til forbrydelse, som resulterede i at han blev tvunget til at leve under anklagen og truslen om alvorlige repressalier. Der kan drages den konklusion, at det ikke var HD:s hensigt at indføre et kronvidnesystem. Du kan således ikke som lovovertræder få en strafnedsættelse på grund af, at du vidner mod eller giver afgørende oplysninger om en medskyldig.

Det skal bemærkes, at de svenske og danske retssystemer er næsten identiske og bygger på de samme fundamentale grundlæggende principper. Trods af dette, valgte man i Danmark at indføre en bestemmelse, der giver nedsat straf til en lovovertræder, der hjælper myndighederne med opklare sager ved at vidne mod medskyldige. Det er op til de danske domstole at afgøre, om en anklaget skal have nedsat sin straf, hvis det er sådan hvor stor rabatten skal være. Da de indførte systemet fandtes der ikke direkte nogen protester imod, men nogle professorer i strafferet hævdede i midlertidigt, at bestemmelsen ikke er underlagt nogen juridiske restriktioner, hvilket de finder stødende, da det er en kontroversiel bestemmelse.

I 1998 ansøgte et hovedvidne for første gang i det danske system om strafnedsættelse, og Højesteret var omhyggelig i sin vurdering. De udtalte, at det er berettiget, at den anklagede får reduceret sin straf, når han udpeger

sine medskyldige, men de lagde også vægt på, at der skal være tale om en alvorlig forbrydelse, der er særlig svær for myndighederne at opklare, før man kan anvende en sådan strafnedsættelse. Dette indskrænkende præmis valgte Straffelovrådet dog at se bort fra, hvilket resulterede i den nuværende bestemmelse, som har et bredere anvendelsesområde, end Højesteret i første omgang ville have.

Den konsekvens man frygter mest i Sverige er, at en uskyldig bliver dømt for en forbrydelse, de ikke har begået, på baggrund af at en lovovertræder opdigter falske oplysninger for selv at opnå en reduceret straf. Dog kan kronvidnesystemet i Danmark betragtes som delvist retssikkert, da oplysninger fra et kronvidne ikke alene kan føre til domfældelse. Disse oplysninger skal nemlig suppleres af yderligere objektive beviser.

Selvom kronevidnesystem fungerer godt i Danmark, tror jeg, at det ikke er foreneligt med svensk retstradition at indføre en kronevidnesystem. Dette da effektivitetsvinsterna ikke overvejer de bekymringer en kronevidnesystemet bringer.

Sammanfattning

Med anledning av att Danmark sedan år 1998 genom rättspraxis införde kronvitnesssystemet bygger denna uppsats på en komparativ undersökning. Uppsatsen har till syfte att utifrån den danska utvecklingen av kronvitnesssystemet beakta vilka konsekvenser som hade kunnat uppstå i Sverige vid ett eventuellt införande.

I Sverige har det förts en rättspolitisk debatt om att kronvitnesssystemet med anledning av att HD i NJA 2009 s. 599 reducerade straffet för den tilltalade då han lämnade avgörande upplysningar om sina medbrottslingar och att han här igenom skulle tvingas leva under hot om allvarliga repressalier införde systemet. Slutsatsen som kan dras är att HD inte hade till syfte att införa ett kronvitnesssystem. Därmed går det inte att erhålla ett reducerat straff enbart med anledning av att en gärningsman anger sina medbrottslingar.

Det bör uppmärksammas att det svenska respektive det danska rättsystemet är nästintill identiska och omfattas av samma fundamentala grundläggande principer. Trots detta valde Danmark att införa en bestämmelse som stadgar att angivelse av annans brottslighet kan leda till ett reducerat straff. Dock är det upp till den danska domstolen att avgöra om den tilltalade ska erhålla strafflindring och även hur stor straffrabatt som ska ges. Sedan de införde systemet har det direkt inte förekommit några omfattande protester. Dock har professorer inom straffrätten framfört att bestämmelsen inte omfattas av några lagstadgade begränsningar vilket de anser är betänkligt med anledning av att det är en så pass kontroversiell bestämmelse.

När Højesteret år 1998 för första gången gav strafflindring till ett kronvittne var de aktsamma i sin bedömning. De framförde att det är motiverat att den tilltalade erhåller ett reducerat straff då han anger sina *medbrottslingar* och att det ska röra sig om allvarliga brott som är synnerligen svåra att utreda. Dock valde Straffelovrådet i sitt lagförslag att borste från dessa

begränsningar vilket resulterade i att dagens ordalydelse har ett bredare tillämpningsområde än vad Højesteret foreskrev.

Den största farhågan i Sverige är att oskyldiga döms för brott som de inte har begått med anledning av att en gärningsman lämnar falska upplysningar om andras brottslighet för att själv erhålla ett reducerat straff. Utöver detta är kronvitnesssystemet i Danmark till viss del rättssäkert på grund av att upplysningarna från ett kronvittne inte ensamt kan resultera i en fällande dom. Upplysningarna måste nämligen stödjas med andra objektiva bevis.

Även om kronvitnesssystemet fungerar väl i Danmark är det inte förenligt med den svenska rättsordningen och därmed bör det inte införas. Effektivitetsvinsterna överväger helt enkelt inte de betänkligheter som kronvitnesssystemet för med sig.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
EKMR	Europakonventionen
HovR	Hovrätten
HD	Högsta domstolen
JT	Juridisk Tidskrift
KL	Konkurrenslagen (2008:579)
Prop.	Proposition
Rpl.	Retsplejeloven
RD	Riksdagen
RB	Rättegångsbalken (1942:740)
s.k.	Så kallade
STRFL	Straffeloven
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning

1 Inledning

1.1 Introduktion

Införandet av att en gärningsman kan erhålla strafflindring eller straffbortfall genom att ange sina medbrottslingar eller andra brottslingar, det så kallade kronvitnesssystemet har varit en omdebatterad fråga i den svenska rättspolitikens debatten sedan de förmildrande omständigheterna infördes i BrB år 1989.¹ De förmildrande omständigheterna är uppställda i 29 kap 5 § BrB och är strafflindringsgrunder som är knutna till gärningsmannens person och som domstolen ska ta hänsyn till för att undgå att utdöma oskäligen straff. Kronvitnesssystemet har genomgått flera statliga utredningar där samtliga utredningar har avfärdat ett införande med anledning av att det ansetts rättsosäkert. Bland annat ansågs rättsosäkerheten kunna hänföras till risken för att falska vittnesmål skulle avläggas och resultera i att oskyldiga dömdes för brott som de inte hade begått. Dessutom var det inget som talade för att det skulle leda till ett mer effektivt rättsväsende.²

Debatten växte sig återigen stark då justitieminister, Beatrice Ask i början av år 2013 öppnade upp för systemet med kronvittnen som ett led i kampen mot att bekämpa den organiserade brottsligheten. Ask förespråkar att Sverige ska införa systemet och förordar Danmark som förebild med anledning av att de har tillämpat systemet sedan 15 år tillbaka.³ Motståndare till införandet är Anne Ramberg, generalsekreteraren för Advokatsamfundet som menar att med systemet följer endast ett oönskat angiverisystem på grund av att desto mer omfattande upplysningar som ett kronvittne lämnar desto större reducering har han möjlighet att erhålla.⁴

¹ SOU 2012:34 s. 229.

² Prop. 1987/88:120 s. 82 f, SOU 2005:117 s. 86 ff., SOU 2012:34 s. 203, SOU 2013:17 s. 241.

³ Ask, Beatrice: *Ask vill införa kronvitnesssystemet*.

⁴ Ramberg, *Anonyma vittnen ingen lösning*.

Kronvitnessystemet är en resultatatrik åtgärd som har till syfte att utreda den grova organiserad brottslighet. Är det försvarbart att staten förmår den enskilde att lämna upplysningar om andra brottslingar för att erhålla en straff lindring? Frågan är vilket intresse som i slutändan väger tyngst, är det intresset av att utreda den svårupptäckta och grova organiserade brottsligheten eller intresset för att upprätthålla en rättssäker rättsordning? Frågan blir därmed om Sverige följer Danmarks modell eller om de svenska välargumenterade förarbetena samt den rättspraxis som föreskriver att systemet är främmande för den svenska rättstraditionen går vinnande ur striden?

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka konsekvenser som uppstått i Danmark sedan de för 15 år sedan började tillämpa *kronvidne* som en förmildrande omständighet. Med anledning av att Sverige och Danmark omfattas av liknande rättskulturer har den komparativa undersökningen till syfte att ge en god översikt över vilka konsekvenser som hade kunnat uppstå i Sverige vid ett eventuellt införande. Undersökningen ska därmed ge svar på om det för svensk rätts vidkommande anses rättfärdigat att införa systemet, om skälen för att införa systemet överväger skälen mot det.

Följande frågeställningar ligger till grund för utredningen som det i möjligaste mån kommer att redogöras för i uppsatsens avslutande del:

- *Hur har kronvitnessystemet vuxit fram i Danmark?*
- *Kan Sverige vid ett eventuellt införande ta lärdom av de konsekvenser som uppstått i Danmark sedan de genom rättspraxis införde kronvitnessystemet?*
- *Vilka skäl väger i slutändan tyngst – de som talar för eller de som talar mot att Sverige ska införa kronvitnessystemet?*

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen är geografisk avgränsad då jag valt att komparera med dansk rätt med anledning av liknande rättskulturer. Vidare kommer uppsatsen inte att beröra de försvårande omständigheterna i och med att kronvittne faller in under de förmildrande omständigheterna.

I Danmark finns det två former av plea bargaining och en utförligare redogörelse för begreppet finns i uppsatsens andra kapitel. Med hänsyn till uppsatsens omfång behandlar inte uppsatsen den form där Danmark har ansett det möjligt att använda amerikanska vittnen (utländska medborgare) som bevis i rätten då det har ingått bindande avtal med den amerikanska åklagarmyndigheten om att erhålla ett lindrigare straff under förutsättning att de vittnar mot andra gärningsmän i den amerikanska domstolen. För att den danska domstolen ska ta upp och beakta det amerikanska vittnesmålet förutsätts det att annan bevisning styrker vittnesmålet ex. telefonavlyssning.⁵

Uppsatsen kommer inte att beakta kronvitnesssystemet i konkurrenslagen (2008:579). I enlighet med KL har den som underlättar utredningen och lämnat avgörande uppgifter till konkurrensverket rätt att erhålla eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgift.⁶

Med anledning av att den komparativa metoden tillämpas på uppsatsen uppmärksammades den skillnaden att det i Danmark är möjligt att vittna anonymt.⁷ Med hänsyn till uppsatsens syfte och omfång kommer det danska anonyma vittnessystemet inte att undersökas.

⁵ Intervju med Eva Smith.

⁶ 3 kap. 12-14 §§ KL.

⁷ 856 § Rpl. (jämförbar men den svenska RB).

1.4 Metod och material

För att uppnå syftet och besvara frågeställningarna har ett flertal metoder använts. Den rättsdogmatiska juridiska metoden har tillämpats såväl på de svenska som på de danska rättskällorna. Till följd av detta bygger uppsatsen på de traditionella rättskällorna; lagtext, förarbeten, praxis och doktrin. Förutom de traditionella rättskällorna bygger uppsatsen på rättspolitiska yttranden från bland annat den svenska justitieministern samt generalsekreteraren från Advokatsamfundet. De rättspolitiska åsikterna är av väsentlig vikt vid denna utredning då de ger en klar bild över de för- och motargument som förs i den rättspolitiska debatten. För att få en aktuell uppdatering av hur kronvitnesssystemet fungerar i Danmark samt få en bild av de konsekvenser som systemet fört med sig bygger en del av materialet på intervjuer.

Dessutom används den komparativa metoden med anledning av att uppsatsen har till syfte att undersöka Danmarks reglering av kronvittne som en förmildrande omständighet och hur bestämmelsen tillämpas i praktiken. Dock tillämpas inte en ren komparativ studie eftersom uppsatsen snarare bygger på att jämföra det danska införandet med den svenska rättspolitiska diskussionen. För att få svar på vilket rättsystem som har den bästa lösningen är det främst olikheterna i systemen som utvärderas och analyseras.⁸

Slutligen har uppsatsen vid sitt utformande utgångspunkt i ett kritiskt perspektiv. Det kritiska perspektivet har anlagts på ett eventuellt svenskt införande av kronvitnesssystemet utifrån de konsekvenser som uppstått i Danmark sedan kronvitnesssystemet infördes. Därmed har en kritisk granskning genomförts av ordalydelsen i 82 § första stycket 10 i STRFL där den så kallade ”kronvittnesbestämmelsen” räknas upp samt förarbetena och relevant rättspraxis som behandlar bestämmelsen.

⁸ Bogdan, s.18.

1.5 Forskningsläge

Det finns riklig tillgång till juridisk litteratur och doktrin som i allmänhet behandlar de förmildrande omständigheterna vid straffmätningen. Dock finns det ingen avhandling som berör kronvitnesssystemet. De rättsliga frågor som denna uppsats avser att besvara har endast berörts i mindre grad. Bland annat har Jack Ågren, forskare vid Uppsala universitet, i artikeln *Straffrabatt för kronvittnen som riskerar hot om allvarliga repressalier* berört och resonerat kring HD:s avgörande från 2009.⁹

1.6 Disposition

Uppsatsen är indelad i fem avdelningar. I den första avdelningen (kapitel två) framgår en kort presentation av vad ett kronvittne är för något. I den andra avdelningen följer den svenska deskriptiv delen där det redogörs för gällande rätt, rättspraxis samt de rättspolitiska åsikterna. Med anledning av att uppsatsen har utgångspunkt i ett komparativt perspektiv är redogörelsen för den danska rätten uppbyggd på samma sätt som den svenska i den fjärde avdelningen. I den femte avdelningen beskrivs den utveckling som skett i Danmark på grund av att det var rättspraxis som föregick lagstiftningen. Utifrån det material som finns i de fyra första avdelningarna framförs en analys i uppsatsens avslutande del. Utifrån analysen kommer uppsatsen avslutningsvis presentera mina slutsatser.

⁹ NJA 2009 s. 599.

2 Definitionen av begreppet kronvittne

Någon legal definition av begreppet kronvittne finns inte i Sverige med anledning av att den svenska rättsordningen inte tillämpar det som en förmildrande omständighet vid straffmätningen. I statens offentliga utredning *Nya påföljder* konstateras att Sveriges definition på kronvittne är den gärningsman som mot löfte om straffbefrielse eller strafflindring vittnar mot sina medbrottslingar.¹⁰

Som nämnts under kapitel 1.3. finns det två olika former av plea bargaining i Danmark. Den ena delen är ett renodlat plea bargaining system som bland annat tillämpas i USA. Den andra delen är det som vi i Sverige kallar kronvittne och som i Danmark har fått beteckningen *kronvidne*. Termen kronvittne föreskrivs inte i lagtexten men tillämpas ändå som en förmildrande omständighet eftersom rätten har möjlighet att ge strafflindring till den gärningsman som lämnat avgörande upplysningar om andra gärningsmän.¹¹

Med anledning av att det finns två former av plea bargaining är det av vikt att systemen hålls isär. Plea bargaining med ursprung från USA ger befogenheter till åklagaren och försvaret att förhandla om åtalet. Förhandlingen resulterar slutligen i en uppgörelse mellan åklagaren och den misstänkte samt vederbörandes försvarare. Uppgörelsen förutsätter att den misstänkte erkänner brottet som resulterar i en fällande dom mot att åklagaren utlovar en strafflindring eller ett straffbortfall.

Kronvitnessystemet blir däremot tillämpligt när åklagaren endast erbjuder den misstänkte förmånligare behandling exempelvis att åklagaren inför rätten framför att den tilltalade varit till oerhörd stor hjälp vid utredningen.

¹⁰ SOU 2012:34 s. 229.

¹¹ Jmf. 10 kap. 82 § 2 st. 10 p. STRFL.

Åklagaren vidtar denna förmånliga behandling av den tilltalade i utbyte mot *samarbeta* i utredningen av andras brottslighet.¹²

Kronvittnenas främsta uppgift är att bistå åklagarmyndigheten med relevant bevismaterial vilket resulterar i att deras arbetsbörda minskar samtidigt som de får tillgång till den information som är avgörande för att de ska kunna väcka åtal. Systemet har till syfte att skapa en medvetenhet hos de kriminella gängen om att brottslingar kan erhålla strafflindring genom att ange andra brottslingar. Om medvetenheten existerar så skapas en osäker tillvaro för de kriminella gängen och med anledning av detta vågar brottslingar inte bilda kriminella gäng vilket resulterar i en förebyggande faktor för den grova organiserade brottsligheten.¹³

¹² Intervju med Eva Smith.

¹³ Intervju med Eva Smith.

3 Svensk rätt

3.1 De fundamentala principerna i straffrättssystemet

För att en stat ska ha ett fungerande straffrättssystem är det av väsentlig vikt att det är rättssäkert. Den svenska rättssäkerheten grundar sig i att staten upprätthåller en rättsordning som skyddar medborgarna mot övergrepp från andra individer samt från statens godtyckliga ingrepp. För att kunna upprätthålla rättssäkerheten tillämpas även legalitetsprincipen som ställer upp krav på förutsebarhet och effektivitet vilket innebär att ingen får dömas utan stöd i lag och att rättegången ska ske skyndsamt. Vidare beaktas proportionalitetsprincipen som föreskriver att desto svårare brottet är, desto mer ingripande blir påföljden samt likabehandlingsprincipen som stadgar att lika brott ska omfattas av lika straff.¹⁴

3.2 Den ackusatoriska principen

Den ackusatoriska principen är en processrättslig princip som tillämpas i straffrätten och förutsätter att parterna som står mot varandra använder sig av sina processuella befogenheter. Domstolen ska därmed förhålla sig opartisk och inte föra in eget processmaterial utan bara besluta över det material som parterna fört fram. I brottmål har domaren en självständig plikt att på eget initiativ ta upp och reda ut oklarheter. Utöver detta har åklagaren till uppgift att bevisa att alla relevanta omständigheter i det aktuella fallet är uppfyllda för en fällande dom. Att åklagaren är aktiv i straffmålsprocessen är självklart men det är inte lika givet att den tilltalade är detsamma. Om rätten fäster särskilt avseende till den misstänktes aktivitet under processen finns det en risk för att brottmålen i viss utsträckning får en oriktig utgång. Lagstiftaren har på olika sätt försökt eliminera risken för oriktiga

¹⁴ Prop. 1987/88:120 s. 36.

straffdomar eftersom ett sådant förfarande väcker en känsla av otrygghet bland medborgarna.¹⁵ För att motverka tillkomsten av oriktiga straffdomar omfattas åklagaren i sin verksamhet av den s.k. objektivitetsprincipen. Principen innebär att åklagaren vid sin utredning ska vara objektiv i den bemärkelsen att han är uppmärksam och tillvaratar sådan bevisning som talar för att den misstänkte är oskyldig samt ingriper till förmån för den misstänkte när det behövs.¹⁶

Att åklagaren skulle vara lika aktiv till förmån för den misstänkte som till dennes nackdel, går inte helt att räkna med om åklagaren samtidigt ska fylla sin viktiga uppgift att utreda begångna brott. För att tillgodose den misstänktes trygghet omfattas brottmålsprocessen av den så kallade officialprincipen som innebär att rätten i skilda hänseenden har rätt att agera självständigt i processen.¹⁷ Inom officialprincipen råder även den materiella processledningen som fäster vikt vid domarens agerande vid utredningen i skuldfrågan. Slutligen är det rätten som har det yttersta ansvaret för att målet blir så pass utrett som dess beskaffenhet kräver och det med anledning av att rätten gör den slutliga påföljdsbedömningen.¹⁸

3.3 Straffvärdet

Vid straffvärdesbedömningen beaktas främst den skada som gärningen orsakat samt till gärningsmannens skuld. Därmed kan straffvärdet sägas återspegla brottets svårighetsgrad och gärningens förkastlighet.¹⁹

Bestämmelsen stadgar att vid bedömningen av straffet ska hänsyn tas till intresset för att upprätthålla en enhetlig rättstillämpning och det ska göras ”[...] inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.”²⁰ Enligt bestämmelsen anges det att

¹⁵ Ekelöf, I häftet, s. 72 f.

¹⁶ 20 kap. 2 § 3 st. och 23 kap. 4 § RB.

¹⁷ Jmf. 30 kap 3 § 2 meningen, 35 kap 6 § och 46 kap 4 § RB.

¹⁸ Ekelöf, I häftet, s. 74.

¹⁹ Jareborg och Zila, 2010, s. 125.

²⁰ 29 kap. 1 § 1 st. BrB.

vid bedömningen av straffvärdet ska den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit beaktas, samt gärningsmannens avsikter, insikter och motiv. Särskild hänsyn ska tas till gärningen om den medfört ett allvarligt angrepp på någons liv, hälsa eller trygghet. Därmed fastställs straffvärdet vid straffvärdesbedömningen utifrån de omständigheter som föreligger i det enskilda fallet.²¹

3.4 De förmildrande omständigheterna

3.4.1 Bakgrund

De uppräknade förmildrande omständigheterna i BrB har till syfte att skapa en enhetlig rättspraxis.²² Efter att rätten har fastställt en påföljd utifrån de förmildrande omständigheterna²³ beaktas de återigen vid straffmätningen, dock får inte samma förmildrande omständighet beaktas här om den beaktades vid fastställande av straffvärdet.²⁴ Om rätten efter att ha tagit hänsyn till gärningsmannens personliga förhållanden eller hans handlande efter brottet anser att ett eller flera av de förmildrande omständigheterna är tillämpliga på den aktuella situationen, får de under förutsättning att *särskilda skäl*²⁵ föranleder det döma till ett lindrigare straff än vad straffvärdet föreskriver.²⁶

3.4.2 Redogörelse för de förmildrande omständigheterna

Nedan redogörs för de omständigheter som är relevanta för uppsatsen.

Tredje punkten stadgar: *”Om den tilltalade frivilligt angett sig.”*

²¹ 29 kap. 1 § 2 st. BrB.

²² Prop. 1987/88:120 s.48.

²³ 30 kap. 4 § BrB.

²⁴ 29 kap. 5 § BrB.

²⁵ I lagkommentaren till bestämmelsen skriver Magnus Ulväng, professor i straffrätt vid Uppsala universitet att förarbetena inte närmre anger bestämmelsens tillämpning och att bestämmelsen enligt sin ordalydelse tillämpas restriktivt, Se Ulväng, (1 juli 2013, Karnov), kommentaren till 29 kap 5 § 2 st.

²⁶ 29 kap. 5 § 2 st. BrB.

För att punkten ska aktualiseras vid straffmätningen måste den tilltalade frivilligt avslöja eller ange egen brottslighet *innan* brottet har upptäckts. Därmed är punkten inte tillämplig om gärningsmannen *efter* att brottet har upptäckts medverkar till utredningen eller erkänner brottet.²⁷

Lagstiftaren har efter att frågan utretts vid flera tillfällen avstått från att införa ett kronvitnesssystem. Därmed ger inte punkten stöd för att en gärningsman kan erhålla straffbortfall eller strafflindring genom att lämna avgörande upplysningar för brottets uppkarande samt ange medbrottslingar eller annan brottslighet där gärningsmannen själv inte ha varit delaktig.²⁸

Åttonde punkten stadgar:

”Om någon annan omständighet föreligger som påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.”

Punkten ger rätten möjlighet att beakta andra omständigheter än de sju som uttryckligen är uppräknade och därmed framgår det i förarbetena att den åttonde punkten ska betraktas som en generalklausul.²⁹ Dock ska de omständigheter som rätten anser faller in under punkten åtta i princip vara likvärdiga med och väga lika tungt som de förmildrande omständigheter som nämns i de första sju punkterna.

Som nämnts under den tredje punkten har lagstiftaren avstått från att ge strafflindring när en gärningsman anger och lämnar upplysningar om sina medbrottslingar. Vid en betraktelse av det som föreskrivs i förarbetena går det att tolka att nämnda förhållande helt undantagsvis kan beaktas med stöd av den mer allmänt utformande generalklausulen.³⁰ HD har genom NJA 2009 s. 599 (för en utförligare redogörelse se nästa kapitel) fastställt att den omständigheten att någon lämnat uppgifter om sina medbrottslingar kan beaktas vid straffmätningen med stöd av den åttonde punkten. För att

²⁷ SOU 2012:34 s. 202.

²⁸ SOU 1986:14 s. 452 ff.; prop. 1987/88:120 s. 82 f.; SOU 2005:117 s. 86 ff.; SOU 2012:34 s. 203; SOU 2013:17 s. 91.

²⁹ Prop. 1987/88:120 s. 47.

³⁰ Prop. 1987/88:120 s. 92.

punkten ska aktualiseras krävs det dock att tilltalade genom sina upplysningar tvingas leva under hot om allvarliga repressalier, vilket påtagligt inskränker hans möjligheter till att leva ett normalt liv.³¹

3.5 Bilsprängarmålet - NJA 2009 s. 599

3.5.1 Bakgrund

År 2006 sprängdes två bilar dagarna efter varandra i Göteborg på grund av att några gärningsmän hade placerat ut handgranater under parkerade bilar som detonerades när förarna startade sina fordon. I början av år 2008 berättade en före detta medlem i Bandidos MC i Göteborg, att det var han och två medbrottslingar som utfört attentaten på order av Bandidos president. På grund av den tilltalades medverkan i utredningen lyckades polisen klara upp attentaten och samtliga inblandade kunde dömas för brotten. Den tilltalade dömdes bland annat för medhjälp till försök till mord. HD prövade i nuvarande fall om det förelåg skäl för strafflindring eller straffbortfall med stöd av de förmildrande omständigheterna³² med anledning av att den tilltalade angett sig själv samt avslöjat medbrottslingarnas delaktighet.

3.5.2 Strafflindring med stöd av tredje punkten

Inledningsvis konstaterade HD att det fanns anledning att ta hänsyn till de grundläggande invändningar som framförts i tidigare utredningar där det har tagits ställning mot ett införande av ett kronvitnesssystem som en strafflindringsgrund. HD:s slutliga bedömning överensstämmer därmed med de uttalanden som gjordes i förarbetena till tredje punkten där det konstateras att en gärningsmans som avslöjar sina medbrottslingar inte faller in under de förmildrande omständigheterna.³³

³¹ Ulväng, BrB (1962:700) 29 kap. 5 §, Lexino 2012-07-01.

³² 29 kap. 5 § BrB.

³³ Prop. 1987/88 s. 92.

Vidare påpekade HD att ett system där myndigheterna kan förmå en brottsling att avslöja brott genom att utlova förmåner är främmande för det svenska rättssystemet. HD hänvisade här till 23 kap. 12 § RB där det bl.a. föreskrivs att under ett förhör får det inte användas löften om särskilda förmåner i syfte att framkalla erkännande eller uttalanden i viss riktning.

HD gjorde den slutliga bedömningen att den tilltalades uppgifter som bidrog till att övriga gärningsmän i målet kunnat fällas till ansvar inte utgjorde skäl för straffindring enligt någon av de uppräknade förmildrande omständigheterna.

3.5.3 Straffindring med stöd av åttonde punkten

När den tilltalade i nuvarande fall lämnade sitt erkännande år 2008 omfattades han av polisens personskyddsprogram³⁴ på grund av att han vid ett tidigare tillfälle blivit grovt misshandlad av några medlemmar i Bandidos MC. Med anledning av att den tilltalad medverkat till utredningen av andras brottslighet ansåg HD att personskyddet skulle kvarstå på grund av risken för att den tilltalade skulle utsättas för hot om allvarliga repressalier. HD konstaterade att den tilltalade på grund av de lämnade upplysningarna om medbrottslingars medverkan samt de fällande domarna skulle tvingas att under överskådlig tid leva under hot om allvarliga repressalier. HD menade att nämnda omständigheter skulle inskränka hans möjligheter till att leva ett normalt liv. HD ansåg att det skulle vara orättfärdigt om dessa allvarliga följder inte kunde räknas den tilltalade tillgodo vid påföljdsbedömningen. Därmed konstaterade HD avslutningsvis att det förelåg en sådan undantagssituation som med stöd av åttonde punkten motiverade att sätta ner straffet från sju till tre års fängelse.

³⁴ Personskyddsprogrammet ställs till förfogande för den som anses utsatt, se 2a § Polislagen (1984:387).

3.6 Kommentarer till Bilsprängarmålet

Advokaterna Tomas Nilsson och Thomas Olsson anser att rätten vid sin bedömning angående den strafflindring som den tilltalade erhöll i Bilsprängarmålet med hänsyn till den allvarliga påverkan som uppgifterna om medbrottslingarnas brott skulle komma att få på hans personliga situation har skapat ett påtagligt incitament för domstolarna att tillämpa ett kronvitnesssystem utan att kalla det vid sitt rätta namn.³⁵

Den tilltalade som lämnade uppgifterna omfattades av personskyddsprogrammet och erhöll därmed en del förmåner, bland annat personsäkerhetsersättning till relativt höga belopp. Advokaterna föreskriver vikten av att vara medveten om risken för att de sammantagna förmånerna kan ses som att kronvitnesssystemet har införts "bakvägen".³⁶ Jack Ågren, professor vid Uppsala Universitet anser dock inte att systemet har införts bakvägen än. Han föreskriver att det måste fästas avseende vid att de brottsutredande myndigheterna inte utnyttjar rättspraxis på ett otillbörligt sätt för att "bakvägen" skapa ett system som HD tagit avstånd från.³⁷ Karoline Fridolf, rådman vid Helsingborgs TR menar dock att det inte har införts av den enkla anledningen att det inte tillämpas i svensk rätt. Dock kan hon förstå hur advokaterna har resonerat och menar att det går att anse att det införts, om man hårdrar det. Fridolf menar att även de tilltalade som lämnar uppgifter om medbrottslingar men som inte omfattas av polisens personskyddsprogram då uppgifterna lämnas kan efter uppgiftslämnandet komma i åtnjutande av personskyddet under förutsättning att det föreligger en konkret hotbild.³⁸

³⁵ Olsson, T, SvJT 2010 s. 489; Nilsson, T, SvJT 2010 s. 480.

³⁶ Olsson, T, SvJT 2010 s. 489; Nilsson, T, SvJT 2010 s. 480.

³⁷ Ågren, JT 2009-10 NR 3, s. 703.

³⁸ Intervju med Karoline Fridolf.

3.7 Rättspolitiska argument kring införandet av kronvittne

3.7.1 Inledning

Det råder delade åsikter angående införandet av ett kronvitnesssystem i den svenska rättsordningen. Majoriteten i riksdagen, samt flertalet poliser och åklagar står bakom införandet. Däremot varnar erfarna advokater främst brottmålsadvokater och Advokatsamfundet för att rättssäkerheten försvagas.³⁹ Det finns ett uppskov av argument angående kronvitnesssystemets vara eller icke vara och nedan sammanfattas de väsentligaste.

3.7.2 Argument som talar för ett införande

De som förespråkar att vi ska införa kronvitnesssystemet lyfter fram effektivitetsvinster i lagföringsprocessen som det huvudsakliga argumentet. De anser att med hjälp av ett kronvittne kommer fler brott klaras upp tack vare att effektiviteten i brottsutredningarna ökar, handläggningstiden minskar och lagföringen påskyndas. Det i sin tur kommer resultera i att fler kommer kunna dömas.⁴⁰

Anledningen till att den grova organiserade brottsligheten till sin karaktär är svår att utreda menar Ask bygger på att de som varit i kontakt med större brottssyndikat varken vågar eller vill berätta. För att kunna komma åt den grova organiserade brottsligheten måste även huvudmännen i brottssyndikaten dömas till ansvar. Därmed är det av vikt att ha incitament i form av strafflindring för medlemmarna till brottssyndikaten att vittna om andras brottslighet och på så sätt lämna avgörande upplysningar om hur de

³⁹ Magnusson, Erik: *Åklagare välkomnar kronvittnen*.

⁴⁰ Ask, *Ask vill införa kronvitnesssystem*; Olsson, *En ny strafflindringsgrund* s. 487.

kriminella nätverken fungerar och opererar för att domstolen ska kunna döma fler brottslingar till ansvar.⁴¹

Vidare framför Ask vikten av att påföljden som utgångspunkt ska vara proportionerlig i förhållande till det brott som har begåtts. I de fall då det rör sig om den grova organiserade brottsligheten förekommer sådana komplikationerna att det anses nödvändigt att sänka straffet för den som lämnar avgörande upplysningar för att ha möjlighet att lagföra fler brottslingar.⁴²

Ask menar att oron för att antalet falska vittnesmål i domstolarna kommer att öka inte är befogad.⁴³ I och med att kronvittnena själva har begått brott ska upplysningarna beaktas med skepsis och därmed är inte det väsentliga om kronvittnet talar sanning eftersom kronvittnets upplysningar måste styrkas med annan bevisning.⁴⁴

Dessutom är det en del som anser att kronvitnessystemet har en brottsförebyggande effekt med anledning av att det anses bli svårare för brottslingarna att inleda samarbeten med vetskaper om att medbrottslingar i framtiden kan vittna mot varandra för att erhålla strafflindring. Systemet anses även försvåra uppkomsten av nya konstellationer efter det att en medlem eller presidenten till den kriminella verksamheten ertappas och ställs inför rätta.⁴⁵

⁴¹ Ask, *Ask vill införa kronvitnessystem.*

⁴² Ask, *Ask vill införa kronvitnessystem.*

⁴³ Ask, *Ask vill införa kronvitnessystem.*

⁴⁴ Sveriges radio, *Förslaget om kronvittnen är problematisk.*

⁴⁵ Reslow, *Vi moderater vill införa ett system med kronvittnen - att lindra straff för att medbrottslingar ska anges*; Perotta, Maria och Spagnolo, Giancarlo, *Kronvittnen kan ha avskräckande effekt.*

3.7.3 Argument som talar mot ett införande

De som är mot införandet av ett kronvitnesssystem anser att effektivitetsvinsterna för att utreda den grova organiserade brottsligheten får vika för rättssäkerhetens grundläggande principer.⁴⁶

Carin Ewald Möller, chefsåklagare på Ekobrottsmyndigheten i Malmö anser att det är bra med värdefulla upplysningar men menar samtidigt i likhet med andra motståndare⁴⁷ att systemet är komplicerat i den mån att det blir svårt att värdera uppgifter om någon annan då de lämnats i syfte att gynna egna intressen.⁴⁸ Ramberg instämmer härmed och anser att systemet ger upphov till ett oönskat angiverisystem där falska vittnesmål avläggs i förhoppning om att erhålla strafflindring.⁴⁹

Ramberg anser att kronvittnen luckrar upp den grundläggande ansvarsfördelning som det svenska rättssystemet vilar på. Att rättssystemet är opartiskt och inte förhandlar med brottslingar fyller en viktig funktion i praktiken eftersom det garanterar saklighet och med anledning härav upprätthåller allmänhetens förtroende för det svenska rättssystemet. Tilliten till rättssystemet försvinner genom att låta åklagare sluta avtal med misstänkta brottslingar eftersom det försvårar domstolens möjlighet att självständigt avgöra en handlingstraffvärde och en persons skuld. Ramberg pekar också på att den grundläggande principen om proportionalitet, att lika brott ska omfattas av lika straff försvinner när gärningsmännen genom systemet har möjlighet att erhålla olika förmåner. Förmånerna resulterar i att samma brott kan ge olika straff.⁵⁰

⁴⁶ Magnusson, *Åklagare välkomnar kronvittnen*.

⁴⁷ Althin och Sundevall, *Det finns många metoder för att få fram angivare - kronvittnen är en, tortyr en annan*.

⁴⁸ Magnusson, *Åklagare välkomnar kronvittnen*; Sveriges radio, *Förslaget om kronvittnen är problematisk*.

⁴⁹ Ramberg, *Anonyma vittnen ingen lösning*; Sveriges radio, *Förslaget om kronvittnen är problematisk*.

⁵⁰ Ramberg, *Anonyma vittnen ingen lösning*.

Advokat Peter Althin pekar på att polisen har till uppgift att förebygga, förhindra och utreda brott. Därmed har polisen inte till uppgift att uppmuntra en misstänkt att ange andra brottslingar för att själv erhålla ett reducerat straff. I och med att kronvittnet anger andra utsätter han sig själv för fara vilket är raka motsatsen till polisens uppgifter då de ska skydda medborgarna och inte aktivt utsätta de för risken att utsättas för fara.⁵¹

⁵¹ Perotta, Maria och Spagnolo, Giancarlo, *Kronvittnen kan ha avskräckande effekt.*

4 Dansk rätt

4.1 De fundamentala principerna i straffrättssystemet

I likhet med svensk rätt (se kapitel 3.1.) är rättssäkerheten en av de grundläggande principerna i den danska rättsordningen.⁵² För att även Danmark ska upprätthålla en rättssäker rättsordning tillämpas legalitetsprincipen⁵³, proportionalitetsprincipen⁵⁴ samt likabehandlingsprincipen.⁵⁵

4.2 Den ackusatoriska principen

Den processrättsliga ackusatoriska principen även kallad anklageprincipen inom brottmål. Idén bakom anklageprincipen är i likhet med svensk rätt att det är åklagaren som har ansvar för sakens uppkläring vilket innebär att han har bevisbördan för sina påståenden. I överensstämmelse med svensk rätt omfattas även domaren i de danska brottmålen av officialprincipen och har därmed en självständig plikt att på eget initiativ ta upp och reda ut oklarheter som uppkommit i målet. Straffprocessen kan därmed liknas med en partprocess på grund av åklagarens och försvararens delade åsikter. Partsprincipen⁵⁶ tillämpas i likhet med svensk rätt med viss återhållsamhet i straffprocessen, och det är med anledning av att principen materiella sanningen⁵⁷ anses viktigare.⁵⁸

För att upprätthålla ett system där felaktiga fällande domar inte utdöms och för att kunna ha möjlighet att beakta den materiella sanningen i målet

⁵² Smith m.fl., Straffprocessen s. 24.

⁵³ 1 § STRFL.

⁵⁴ 782 § 1 st. Rpl.

⁵⁵ Intervju med Eva Smith.

⁵⁶ Motsvarar den svenska förhandlingsprincipen.

⁵⁷ Kan likställas med den svenska materiella processföringen för domstolen.

⁵⁸ Smith m.fl., Straffprocessen, s. 25 f.

omfattas även det danska systemet av ett antal principer som måste beaktas vid bedömningen. I likhet med de svenska åklagarna omfattas även de danska av objektivitetsprincipen. Det stadgas att åklagaren alltid bör förhålla sig objektiv till bevismaterialet, då det vid huvudförhandlingen kan visa sig att förutsättningarna för det bevismaterial som åklagaren tänkte lyfta fram inte längre föreligger. Ett kronvittne kan exempelvis vid huvudförhandlingen ändra sitt vittnesmål och därmed inte framför de uppgifter som åklagaren räknade med. Det kan resultera i att rätten inte dömer de tilltalade till ansvar med anledning av att åklagaren inte framförde tillräckligt med bevis.⁵⁹

I överensstämmelse med svensk rätt har åklagaren till uppgift att utreda brott och därmed kan det vara svårt att förhålla sig objektiv till bevismaterialet. Därmed har den danska rätten i likhet med den svenska till uppgift att avgöra om det föreligger tillräckligt med bevis för att kunna döma någon till ansvar.

4.3 Straffvärdet

Vid fastställande av straffet beaktas bestämmelserna i STRFL:s⁶⁰ tionde kapitel och i det stora hela överensstämmer reglerna med de svenska (se kapitel 3.3). Det tionde kapitlet inleds med den grundläggande bestämmelsen som rätten beaktar för att fastställa straffet.⁶¹ Enligt bestämmelsen ska hänsyn tas till brottets grovhet⁶² samt till gärningsmannens person.⁶³ Vid värderingen av brottets grovhet tar rätten hänsyn till den kränkning, skada eller fara som gärningen inneburit samt vad gärningsmannen insåg eller borde ha insett härom.⁶⁴ Vid värderingen ska rätten även ta hänsyn till gärningsmannens personliga och sociala förhållanden, hur han har agerat före och efter gärningen samt motiven

⁵⁹ Smith m.fl., Straffprocessen s. 28.

⁶⁰ Kan jämföras med den svenska BrB.

⁶¹ 80 § STRFL.

⁶² 80 § 1 st. 1 men. STRFL.

⁶³ 80 § 1 st. 2 men. STRFL.

⁶⁴ 80 § 2 st. 1 men. STRFL.

bakom den begångna gärningen. Vidare framgår det att hänsyn även ska tas till en enhetlig rättstillämpning.⁶⁵

4.4 De förmildrande omständigheterna

STRFL:s straffmätning överensstämmer i det stora hela med den svenska (se kapitel 3.4). Listan över de förmildrande omständigheterna är upprättad i STRFL:s tionde kapitel. Möjligheten att döma ut ett straff under det föreskrivna straffvärdet är möjligt men det förutsätter att upplysningar om gärningen, gärningsmannens person eller andra omständigheter från de förmildrande omständigheterna föreligger i det enskilda fallet. De förmildrande omständigheterna kan även resultera i straffbortfall.⁶⁶ Med stöd av denna bestämmelse förtydligas det att 82 § i STRFL är ett komplement till 80 § i STRFL. Med anledning av denna bestämmelse och till skillnad från svensk rätt ställer dansk lagstiftning inget krav på att *särskilda skäl* måste föreligga för att rätten ska beakta de förmildrande omständigheterna.⁶⁷

Vid en jämförelse med den svenska lagstiftningen skiljer sig de danska förmildrande omständigheterna sig åt i den mån att de år 2004 i lag⁶⁸ införde en ny strafflindringsgrund, den så kallade ”kronvittnesbestämmelsen”. En mer gedigen redogörelse för den förmildrande omständigheten görs i samband med den dom som Højesteret meddela år 1998 (se kapitel 5.2).

⁶⁵ 80 § 1 st. STRFL.

⁶⁶ 83 § STRFL.

⁶⁷ 29 kap. 5 § 2 st. BrB.

⁶⁸ Lov nr. 218 af 31 marts 2004 om ændring af STRFL og Rpl.

5 Rättspraxis föregick lagstiftningen

5.1 Bakgrund

I U 1998.1317 H satte Højesteret för första gången ned straffet för den tilltalade med hänsyn till att han varit till oerhört stor hjälp vid utredningen då han angett sina medbrottslingar. Det bör dock uppmärksammas att Højesteret beaktade detta som en förmildrande omständighet trots att den inte var uppräknad i STRFL. Direkt efter att Højesteret meddelade sin dom sände Riksadvokaten ut en rapport, ett så kallat Meddelelse där det förtydligades under vilka förhållanden som den förmildrande omständigheten kunde aktualiseras. År 2004 lagstadgades strafflindringsgrunden i STRFL:s 82 § andra stycket tionde punkten.⁶⁹ Efter det att punkten har införts har Højesteret i ett antal fall tillämpat bestämmelsen, bland annat i ett fall från 2011 som det redogörs för nedan.

5.2 Den hjälpsamme tilltalade – U 1998 s. 1317 H

5.2.1 Bakgrund

En man smugglade år 1997 in två kg heroin till Danmark och dömdes av Landsretten⁷⁰ för narkotikabrott.⁷¹ I Landsretten framförde en kriminalassistent från polisen att den tilltalade hade bistått med värdefull information som bidrog till att utredningen kunde klaras upp. Vid

⁶⁹ Bestämmelsen blev införd på bakgrund av Straffelovrådets förslag i betänkning om straffasts ættelse og strafferammer nr. 1424/2002 och trädde i kraft den 2 april 2004.

⁷⁰ Jmf. med den svenska HovR.

⁷¹ 191 § STRFL.

straffmätningen beaktade Landsretten inte detta och den tilltalad dömdes till sex års fängelse med hänvisning till att han på egen hand hade figurerat som kurir.

5.2.2 Højesterets dom

Under huvudförhandlingen i Højesteret framförde åklagaren betydelsen av de upplysningar som den tilltalade hade bistått polisen med. Med stöd av kriminalassistentens uttalande i Landsretten menade åklagaren att den tilltalades medverkan till utredningen inte bör uteslutas vid straffmätningen. Upplysningarna gav polisen möjlighet till att gripa samt anhålla en av gärningsmännen och utfärda en arresteringsorder till den andra, som vid tiden för anhållandet inte befann sig i landet. Højesteret konstaterade att det var tack vare den tilltalades upplysningar som polisen kunde identifiera de två huvudmän som hade planlagt insmugglingen och därmed utreda fallet.

Højesteret ansåg att STRFL:s allmänna bestämmelser vid utdömning av straff gav rätten möjlighet att ta hänsyn till den tilltalades medverkan till brottets utredning.⁷² För att domstolarna ska ha någon som helst möjlighet att reda ut den grova organiserade brottsligheten framförde Højesteret att det är motiverat att den gärningsman som medverkar till att svåra brott utreds (exempelvis narkotikabrotten) genom att ange sina medbrottslingar kan erhålla ett reducerat straff.

Slutligen fastställde majoriteten i Højesteret att det vid straffmätningen bör kunna tas hänsyn till åklagarens upplysningar om att den tilltalade har bistått polisen och åklagarmyndigheten med väsentlig information under utredningen för uppklärande i saken. Därmed reducerades narkotikakurirens straff från sex år till fem års fängelse. De framförde att straffet skulle sättas ned "[...] uanset de principiella og retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, der kan være forbundet med en sådan ordning." Højesteret noterade i detta sammanhang att i framtida rättegångar som förs mot de personer som

⁷² 80 § 1 st. STRFL.

kronvittnet pekar ut som medbrottslingar ska rätten informeras om att personen i fråga som lämnade uppgifterna erhöll ett reducerat straff. Detta för att rätten ska föra in det i sin slutliga värdering. Det bör dock uppmärksammas att en domare var skiljaktig och ville inte reducera straffet med hänsyn till den risk som föreligger för att den tilltalade lämnar oriktiga uppgifter.

5.3 Riksdadvokatens meddelelse efter Højesterets dom

Föranlett av Højesterets dom⁷³ sände Riksdadvokaten⁷⁴ ut meddelelse nr 11/1998, där det tydligt redogjordes för vilka omständigheter som måste föreligga för att åklagarmyndigheterna ska ha möjlighet att lämna information till den misstänkte/ tilltalade om möjligheten att erhålla straffnedsättning eller straffbortfall. I Riksdadvokatens meddelelse framgick det bland annat att kungörelsen till den misstänkta/ tilltalade endast bör lämnas när det rör sig om allvarliga brott och när det är påkallat med hänsyn till att det rör sig om en vansklig utredning.⁷⁵

Meddelelsen stadgade att kungörelsen ska lämnas av en jurist med viss tjänstgöringstid och att de tilltalades försvarare ska underrättats om det hålls ett möte med det eventuella kronvittnet. Utöver detta ska den misstänkte/ åtalade klart och tydligt har informerats om att åklagaren inte kan utfärda löften om strafflindring då straffbedömningen tillkommer rätten. Med utgångspunkt i det danska rättsfallet *Den hjælpsamme tiltalde* har de medbrottslingar som belastas av den tilltalades upplysningar rätt till att deras respektive försvarare erhåller information om åklagarmyndighetens kungörelse till den tilltalade. I enlighet med vad Højesterets fastställde i domen från 1998 ska den domstol som prövar målet mot de medbrottslingar

⁷³ U 1998.1317 H.

⁷⁴ Riksdadvokaten kan jämföras med den svenska riksåklagaren som är den högsta och enda allmänna åklagare i HD.

⁷⁵ Anklagemyndighedens Årsberetning 1998-1999, s. 20 ff.

som den tilltalade angivit informeras om att den tilltalade i den tidigare domen lämnade upplysningar och därmed erhöll ett reducerat straff.⁷⁶

Riksadvokaten föreskrev vidare att om den tilltalade uttalar sig i rätten *efter* att han blivit upplyst om kungörelsen och att de lämnade upplysningarna får betydelse som bevis i målet mot medbrottslingarna ska åklagaren i samband med bevisföringen under huvudförhandlingen upplysa rätten om att de lämnat kungörelsen till den tilltalade.⁷⁷

5.4 Förfarandet vid införandet av ”kronvittnesbestämmelsen”

Højesteret och Riksadvokaten var eniga om att strafflindring kan erhållas av den tilltalade då det rör sig om allvarliga brott med anledning av att utredningen erfarenhetsmässigt är synnerligen svår och problematisk. Straffelovrådet kom slutligen fram till att det vid brottsutredningar som berör svårutredda och problemfyllda ärenden, där den tilltalades upplysningar i form av angivelse av annan brottslighet har visat sig vara avgörande för uppkläringen av målet finns möjlighet att sätta ned straffet under den fastställda straffskalan, särskilt när vederbörandes egen handling anses vara av förhållandevis liten betydelse. I de fall där det ingås ett avtal med den misstänkte under utredningen ansåg Straffelovrådet att det är av väsentligt vikt att det görs en notering om detta avtal i den utpekade gärningsmannens akt, som belastas av kronvittnets utsaga.⁷⁸

Det bör dock uppmärksammas att lagtexten inte föreskriver några krav på brottets allvar eller till utredningens vansklighet för att bestämmelsen ska kunna aktualiseras. Punkten kan därmed till viss del ses som en kodifiering av den rättspraxis som har utvecklats sig med bakgrund av Højesterets dom

⁷⁶ Smith, straffeproses, s. 151; Henricson s. 354.

⁷⁷ Smith m.fl. straffeprocessen, s. 60.

⁷⁸ Bet. 1424/2002 s. 40 och s. 376.

från 1998.⁷⁹ År 2004 ändrades slutligen STRFL och den reviderade lagen byggde på Straffelovrådets betänkande.⁸⁰

82 § i STRFL stadgar:

Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed ingå som formildrende omstændighed:

10) at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre.

Enligt ordalydelsen anses det att bestämmelsen är tillämplig på alla typer av fall, men det är inte helt korrekt. I förarbetena framgår det att bestämmelsen enligt sin ordalydelse ”[...] oplysninger, som er afgørende for opklaringen” får sin största praktiska betydelse i mål som hänför sig till grov kriminalitet, exempelvis större narkotikamål, allvarlig våldsbrott och omfattande eller allvarlig ekonomisk brottslighet, som grundar sig på empiriskt svårutredda brott.⁸¹ I lagtexten har det inte införts några begränsningar på vilka typer av brott som gör det möjligt för kronvittnet att erhålla strafflindring.⁸² Utöver det ställs det inga krav på att gärningsmannen själv måste ha varit delaktig i de brott som han lämnar upplysningar om för att erhålla strafflindring.⁸³

Vid en samlad bedömning går det att konstatera att Højesteret betraktar utdömande av strafflindring för den tilltalade som anger sina medbrottslingar med oro. I sitt resonemang framför Højesteret de omständigheter som rättfärdigar i vilka fall som punkten tio kan aktualiseras. De föreskriver att det ska röra sig om ett allvarligt brott och som därutöver är svårt att utreda. Det framstår som att Straffelovrådet inte ansåg det vara av väsentlig vikt att även begränsningarna lagstadgas vilket resulterade i att det inte fördes med i lagförslaget till Folketinget (Danmarks lagstiftande organ). Dock anser en del professorer att det ändå ska framstå

⁷⁹ Jf. 82 § 2 st. 10 p. STRFL.

⁸⁰ Bet. 1424/2002 s. 333 ff.; Lov nr. 218 af 31 marts 2004 om ændring af STRFL og Rpl.

⁸¹ Anklagemyndighedens Årsberetning 1998-1999, s. 20 ff.

⁸² Vagn, s. 423.

⁸³ Smith, Straffepoces, s. 151.

som att Folketinget bara har lagfäst Højesterets praxis.⁸⁴

5.5 Rättspraxis efter införandet av kronvittne

5.5.1 U 2011.2203 H

En före detta medlem från Hells Angels stödstyrka AK81 valde att ange sina forna vänner. Byretten⁸⁵ och Østre Landsretten meddelade slutligen ett straff på 12 års fängelse. Højesteret påpekade att omständigheterna i fallet talade för att straffet egentligen skulle leda till livstids fängelse eller åtminstone ett fängelsestraff på 16 år. I och med att underinstanserna reducerade straffet till 12 års fängelse ansåg Højesteret att de förmildrande omständigheterna hade tillämpats vid straffmätningen. I förmildrande riktning konstaterade Højesteret att underinstanserna fäst vikt vid att den tilltalade med hänsyn till tre av fallen hade angivit sig själv och erkänt omständigheter som polisen inte på förhand hade information om. Utöver detta ansågs det vid tillämpningen av de förmildrande omständigheterna relevant att beakta den tilltalades upplysningar om grova brott begångna av andra gärningsmän som var avgörande för utredningen. Rätten valde dock att borste från vissa av de upplysningar som den tilltalade lämnat med anledning av att de inte ansågs fullständigt trovärdiga med anledning av att åklagaren inte kunde stödja upplysningarna med andra objektiva bevis. Vidare framförde Højesteret att det även måste läggas vikt vid att den tilltalade som en följd för de upplysningarna om grova brott begångna av medlemmar till Hells Angels och AK81, måste antas vara utsatt för att leva under hot om allvarliga repressalier.

Efter en samlad bedömning konstaterade Højesteret att med anledning av den grova brottslighet som den tilltalade har begått går det inte att reducera straffet ytterligare än den reduktion som underinstanserna fastställt. Därmed

⁸⁴ Straffeprocessen s. 649.

⁸⁵ Motsvarande de svenska TR:erna.

reduceras inte straffet med hänsyn till att vederbörande kommer leva under hot om allvarliga repressalier. Højesteret stadfäste slutligen domen vilket resulterade i ett 12 års långt fängelsestraff för bland annat fem mordförsök och en medverkan till en grov misshandel.

Kronvittnets utsaga fick sedan betydelse i den omfattande rättegång som år 2011 inleddes i Østre Landsretten⁸⁶, belägen i Köpenhamn där medlemmar från Hells Angels stödstyrka AK81 ställdes inför rätta med anledning av att en före detta AK81-medlem valde att ange sina forna vänner. Tack vare att den tilltalade agerat kronvittne och lämnat avgörande upplysningar till polisen dömde Østre Landsretten totalt 14 gängmedlemmar till sammanlagt 111 år och 7 månaders fängelse.⁸⁷

5.6 Doktrin

Lektor Henricson anser att den straffnedsättning som kan komma kronvittnet tillgodo är oberoende av om personen själv är skyldig till något brott. Vidare skriver han att det är utan betydelse om de uppgifter som kronvittnet lämnar har något samband till de brott som han själv har begått. Därutöver ställs det inga krav på att de straffbara gärningar som kronvittnet lämnat upplysningar om måste vara allvarligare än de brott som han själv står åtalad för. Dock framför han att det i kommentarerna till lagförslaget föreskrivs att straffnedsättelse särskilt bör beaktas när den tilltalades egna brottsliga handling bedöms vara av förhållandevis underordnad betydelse.⁸⁸ Professorerna anser att det är oacceptabelt om det finns möjlighet att erhålla straffnedsättelse/ straffbortfall vid begånget brott *efter* det att den tilltalade har fått tag i avgörande information som kan reducera straffet.⁸⁹ Professorerna är eniga om att bestämmelsen kommer motivera insamling av information om andra straffbara gärningar för att sedan kunna använda

⁸⁶ Kan jmf. med den svenska HovR.

⁸⁷ Publicerad av nyhetsbyrån Ritzau, *HA-rockere får stor strafprat i danmarkshistoriens største rockersag.*

⁸⁸ Bet. 1412/2002 s. 373.

⁸⁹ Smith m.fl., *Straffeprocessen* s. 650.

dessa när vederbörande själv ställs inför rätta.⁹⁰ Professor, Gorm Toftegard Nielsen framför att i enlighet med bestämmelsens ordalydelse kan en person samla på sig information om ett ouppklarat mord på en medlem till en kriminell motorcykelklubb och troligen stödja sig på att han själv kan begå brott riskfritt.⁹¹

Henricson framför att Højesteret är uppmärksam på möjligheten till att falska vittnesutsagor lämnas på grund av att den tilltalades utsaga kan leda till belöning, men framför att denna möjliga problematik inte anses gå före önskan om att klara upp den grova organiserade brottsligheten. Smith m.fl. instämmer med Henricson om att ett kronvitnessystem kan bidra till att oskyldiga belastas med anledning av att falska vittnesutsagor lämnas på grund av möjligheten att erhålla straffnedsättning eller straffbortfall.⁹² Härmed går det att konstatera att de inte är lika övertygande om att systemet är rättssäkert som Henricson är.

Vidare framför Henricson att det alltid varit rättens uppgift att värdera trovärdigheten av vittnesutsagan. Trovärdighetsbedömningen faller således in under domstolarnas vardagliga arbete och då det så kallade ”kronvittnesavtalet” alltid skall läggas fram inför rätten i samband med vittnesutsagan har domstolen gjorts uppmärksam på att det finns en risk för att de så kallade kronvittnena lämnar falska utsagor.⁹³

Henricson framför avslutningsvis att med anledning av att domstolarna är uppmärksamma på att felaktiga uppgifter kan lämnas och att kronvittnets utsaga måste stödjas av andra objektiva bevis, talar detta för att rättsosäkerheten inte är ett argument för att inte tillämpa kronvittnen.⁹⁴

⁹⁰ Smith m.fl.,Straffeprocessen s. 650; Henricson s. 361.

⁹¹ Smith m.fl.,Straffeprocessen s. 650.

⁹² Smith m.fl.,Straffeprocessen s. 648;

⁹³ Henricson s. 353 ff.

⁹⁴ Henricson s. 354 f.

5.7 Intervju med Eva Smith, professor i straffrätt

Smith anser att det är svårt att uttala sig om de uppgifter som den tilltalade lämnade i fallet från 2011 var oriktiga. Hon anser att det är självklart att den tilltalade är medveten om att desto mer belastande uppgifter som han kan lämna om någon som är högt uppsatt i brottssyndikatet desto mer straffrabatt har han möjlighet att erhålla. Domen indicerar att det måste föreligga andra objektiva bevis som stödjer kronvittnets utsaga för att vederbörande ska erhålla straffrabatt. Om så inte är fallet ska tron komma den tilltalade tillgodo.

Vidare menar Smith att åklagaren har ett stort behov av de upplysningar som kronvittnet lämnar för vidare framgång i utredningen. Åklagaren ska efter att vittnet hörts utreda om det finns andra objektiva bevis som anses tillräckliga för en fällande dom. Om åklagaren efter utredningen inte får fram objektiva bevis som stödjer utsagan ska åklagaren inte höra kronvittnet i rätten.

Att lika brott ska omfattas av lika straff är i överensstämmelse med svensk rätt en grundläggande princip i den danska rättsordningen. På grund av att staten inte vet vilka gärningsmän som tillhör den grova organiserade brottsligheten har det ansetts nödvändigt att polis och åklagare samarbetar med kronvittnen för att ha möjlighet att utreda denna typ av brottslighet. Lagstiftaren har ansett det rättfärdigat att den som lämnar avgörande upplysningar kan erhålla strafflindring. Med anledning härav har det ansetts viktigare att få fast de andra gärningsmännen än vad de brott som samtliga gärningsmän begått omfattas av lika straff.

Smith anser att kronvittne inte är det bästa tillvägagångssättet för att komma åt den grova organiserade brottsligheten. Ett bättre sätt och som även har fört med sig mycket goda resultat är att myndigheterna, exempelvis

Skatteverket har till uppgift att utreda från vilken verksamhet pengarna kommer ifrån. Detta tillvägagångssätt anser hon för med sig att staten kan komma åt den grova organiserade brottsligheten genom att döma medlemmarna för skattebrott om de inte kan redovisa var pengarna kommer ifrån.

6 Avslutande analys och slutsatser

6.1 Kronvitnesssystemet utveckling i Danmark

Uppsatsen har till syfte (se kapitel 1.2) att undersöka kronvitnesssystemets utveckling i Danmark sedan det genom rättspraxis infördes för 15 år sedan. Genom att undersöka systemets utveckling kommer frågeställningen nedan att presentera de konsekvenser som uppstått i Danmark och därmed ge svar på vad Sverige kan ta lärdom av vid ett eventuellt införande (se kapitel 6.2).

När Højesteret för första gången år 1998 tillämpade det så kallade kronvitnesssystemet motiveras det tydligt med att när en gärningsman anger sina medbrottslingar anses det motiverat att vederbörande erhåller strafflindring under förutsättning att det rör sig om omfattande narkotikabrott eller likvärdiga brott där utredningen erfarenhetsmässigt är synnerligen svår och problematisk. Med anledning av att Højesteret ställer upp särskilda omständigheter som måste föreligga för att en gärningsman ska erhålla strafflindring går det inte att undgå att Højesteret är aktsam i sin bedömning. Det är en tydlig indikation på att Højesteret anser att denna typ av rättspraxis ska tillämpas restriktivt. I direkt samband med Højesterets dom sänder Riksadvokaten ut ett Meddelelse där de instämmer med Højesteret samt förtydligar i vilka fall ett kronvittne kan erhålla strafflindring. Enligt min mening är det betänkligt att Straffelovrådet sedan vid sitt slutliga lagförslag till Folketinget inte beaktar de begränsningar som Højesteret och Riksadvokaten framförde. Bestämmelsens ordalydelse är densamma idag och stadgar att en gärningsman kan erhålla reducerat straff om han lämnar upplysningar om brottsliga handlingar som andra gärningsmän har begått. Det som är mest anmärkningsvärt är att

Straffelovrådet bland annat inte ställde upp någon begränsning på att de upplysningar som en gärningsman lämnar måste hänföras till en medbrottsling.

I enlighet med vad som framförts i dansk doktrin instämmer jag med att kronvitnesssystemet inte har till syfte att skapa möjlighet för en gärningsman att samla på sig information om andras brottslighet för att sedan erhålla ett reducerat straff när han själv döms för ett brott. Systemet har inte intentionen att skapa incitament för att en gärningsman kan stödja sig på att han kan begå en del brott riskfritt. Som framgår i uppsatsen anser professorerna att Folketinget endast har infört den rättspraxis som följer av Højesterets avgörande från 1998 vilket innebär att bestämmelsen är begränsad. Enligt min mening är det inte rättssäkert att lagstiftaren utformar en så pass kontroversiell bestämmelse som kronvittne att den implicit omfattas av den rättspraxis som utformade sig i ett avgörande från Højesteret. För att en stat ska kunna upprätthålla ett rättssäkert rättssystem är det av väsentlig vikt att bestämmelserna är förutsebara vilket innebär att de måste vara tydliga.

I den svenska rättspolitiska debatten har det framförts att HD i NJA 2009 s. 599 tillämpade kronvitnesssystemet utan att kalla det vid sitt rätta namn och på så sätt infört det ”bakvägen”. Frågan är därmed om Sverige i överensstämmelse med Danmark infört systemet genom rättspraxis?

I målet framförde HD att den tilltalade erhöll strafflindring med anledning av att han angav sina medbrottslingar och som följd av det stod under hot om allvarliga repressalier. Jag anser att det finns ett kausalt samband mellan de omständigheter som HD lägger till grund för strafflindringen. Enligt min mening är det vanligt förekommande att den gärningsman som anger sina medbrottslingar inom den grova organiserade brottsligheten kommer att stå under hot om allvarliga repressalier. Med anledning av detta är det en hårfin gräns mellan ett uttalat kronvitnesssystem och möjligheten till personskydd och därmed straffreducering för den angivande gärningsmannen. I

överensstämmelse med vad Fridolf anser går det inte att undgå att HD i detta avgörande öppnat upp för ett system med kronvittnen om man väljer att hårdra det. Om HD öppnat upp för detta system finns det risk för att domstolarna framöver kommer tillämpa bestämmelsen på godtyckliga grunder. HD:s avgörande kan tolkas som att det finns en mindre efterfråga i den svenska rättsordningen att tillämpa kronvittne som en förmildrande omständighet. Om denna efterfråga däremot inte existerar är det av väsentlig vikt att hindra domstolarna från att tillämpa bestämmelsen så att ett utpräglat kronvitnessystem inte förs in genom rättspraxis.

På grund av att HD inte enbart med anledning av att den tilltalade angav andra brottslingar kunde erhålla strafflindring, går det att utläsa att HD inte hade till syfte att införa ett kronvitnessystem. Därmed finns det enligt svensk rätt inte möjlighet att erhålla strafflindring enbart genom att ange sina medbrottslingar.

6.2 Konsekvenserna som uppstått i Danmark sedan de började tillämpade systemet

Med stöd av de resonemang som framförts under första frågeställningen har de uppstått en del konsekvenser i Danmark sedan de införde systemet och de bör Sverige ta lärdom av.

Smith anser att systemet har fört med sig vissa betänkligheter. Samtidigt anser hon att Danmark hade kunnat leva med systemet om Straffelovrådet vid utformningen av bestämmelsen hade hållit sig inom det tillämpningsområde som Højesteret fastställde. Systemet skulle hålla sig till allvarliga brott som var synnerligen svåra att utreda. Med stöd av Smiths uppfattning och med anledning av att den komparativa undersökningen har resulterat i att det svenska respektive danska rättsystemet är nästintill

identiska anser jag att Sverige vid ett eventuellt införande ska förhålla sig till den rättspraxis som Højesteret fastställde. Vid ett eventuellt införande bör Sverige vara restriktiv med att tillämpa bestämmelsen och därmed begränsa den i enlighet med de omständigheter som Højesteret ställde upp.

Domen från Højesteret år 2011 indikerar att kronvitnesssystemet har fört med sig effektivitetsvinster med anledning av att 14 gärningsmän kunde fällas till ansvar tack vara ett kronvittnes upplysningar. Dock anser jag inte att kronvitnesssystemet har haft en brottsförebyggande effekt i Danmark. Anledningen är att år 1998 genom rättspraxis tillämpades bestämmelsen och att det 13 år senare genomförs en omfattande rättegång mot medlemmar till de kriminella verksamheterna.

Med stöd av detta kan Sverige vid ett eventuellt införande definitivt ta lärdom av de konsekvenser som uppstått i Danmark för att införa ett så effektivt och rättssäkert system som möjligt. Dock är frågan om ett utpräglat kronvitnesssystem anses vara förenligt med den svenska rättsordningen? Den avslutande frågeställningen kommer ge svar på om skälen för att införa systemet överväger skälen mot det.

6.3 Vilka skäl väger i slutändan tyngst?

För att kunna se om systemet är så pass rättsosäkert att det inte bör införas ställs de svenska rättspolitiska argumenten mot ett införande mot hur kronvitnesssystemet tillämpas i Danmark.

I den svenska rättspolitiska debatten har det framförts att systemet är rättsosäkert med anledning av att det resulterar i ett oönskat angiverisystem där falska vittnesmål avläggs för att gärningsmannen ska erhålla ett reducerat straff. Som Henricson framförde är den danska domstolen väl medveten om detta och därmed måste de upplysningar som ett kronvittne lämnar stödjas med andra objektiva bevis för att domstolen ska kunna döma någon till ansvar. Jag anser att Danmark till viss del har uppfyllt sin plikt att

upprätthålla ett rättssäkert rättssystem på grund av att kronvittnets upplysningar om andra brottslingar måste styrkas med andra objektiva bevis. Därmed fyller kronvittnet i Danmark sin främsta uppgift, att försöka bistå åklagarmyndigheten med relevant bevismaterial så att de förhoppningsvis får tillgång till den information de behöver för att kunna väcka åtal som förhoppningsvis resulterar i en fällande dom.

Även om det går att utläsa att de danska domstolarna stadgar att ett kronvittnes utsaga måste stödjas med andra objektiv bevis är frågan om det för svensk rätts vidkommande är rättfärdigat att en brottsling erhåller ett reducerat straff då det lämnas avgörande upplysningar om andra brottslingar?

I likhet med Sverige är det domstolen som bestämmer om den tilltalad ska erhålla strafflindring samt hur mycket. Det som skiljer sig åt är att den danska domstolen även gör denna bedömning i de fall då den tilltalade har samarbetat med polis eller åklagare för att reda ut brottet. Dock bör det ifrågasättas om en gärningsman lämnar uppgifter som strakt bidrar till att utreda andras inblandning men ändå inte räcker för en fällande dom på grund av att polis eller åklagare inte har fullföljt sitt arbete, hur ska man då gå tillväga? Med tanke på att det idag inte finns ett klart svar på denna fråga anser jag att det är ett tecken på att det föreligger rättsosäkra moment i kronvitnesssystemet.

Med anledning av att det förekommer omfattande komplikationer i samband med utredningarna av den grova organiserade brottsligheten har Danmark ansett det nödvändigt att proportionalitetsprincipen får vika för de som lämnar upplysningar om andras brottslighet, för att rätten ska ha möjlighet att lagföra de grovt kriminella. Dock är det främmande för den svenska rättsordningen att utge förmåner till brottslingar som avslöjar annans brottslighet med anledning av de begångna gärningarna fortfarande är lika allvarliga. Med tanke på att samtliga statliga utredningar avstått från ett införande anses det inte viktigare att komma åt de andra gärningsmännen än

vad det är att alla gärningsmän som begått samma brott erhåller samma straff.

I Danmark framgår det att rätten är väl medveten om att ett kronvittne lämnar upplysningar för att själv erhålla ett reducerat straff. Dock anser jag att systemet inte är helt rättssäkert på grund av att det finns en risk att domstolarna "tullar" på de objektiva bevis som krävs för att rätten vid sin bedömning ska väga in kronvittnets utsaga. Vidare framgår det inte hur omfattande de objektiva bevisen måste vara för att de ska ge stöd för utsagan. Trots att Danmark kan ses som en förebild går det med stöd av resonemanget ovan inte att undgå att det föreligger en risk för att en tilltalad blir dömd på väldigt lösa grunder vilket resulterar i att Sverige som rättsstat inte kan garantera att det upprätthålls en rättssäker rättsordning. Som Smith framför finns det bättre vägar att gå för att komma åt den grova organiserade brottsligheten. Genom att lägga mer resurser på de myndigheter som arbetar med att utreda var de kriminella gängerna får sina pengar ifrån är förhoppningen att fler brottslingar kan dömas för skattebrott. Med anledning av att det finns andra effektiva tillvägagångssätt samt att effektivitetsvinsterna inte överväger de betänkligheter som systemet för med sig bör Sverige inte införa ett kronvitnesssystem.

Bilaga A - Intervju I

Nedan följer de frågor som ställdes till Eva Smith, professor i straffprocessrätt vid Köpenhamns Universitet. Intervjun ägde rum den 12 december 2013 kl. 15.00 på Juridiska fakulteten i Köpenhamn.

- Anser du att det är vanligt förekommande att gärningsmän lämnar oriktiga uppgifter med förhoppning om att erhålla ett reducerat straff?
- Omfattas den danska rättsordningen av den grundläggande principen om att lika brott ska omfattas av lika straff? Om så är fallet hur har lagstiftaren i och med denna grundläggande princip kunnat införa att en gärningsman erhåller strafflindring om han anger andras brottslingar?
- Om kronvitnesssystemet är det bästa tillvägagångssättet för att komma åt och sätta stopp för den grova organiserade brottsligheten?

Bilaga B - Intervju II

Nedan följer de frågor som ställdes till Karoline Fridolf, rådman vid Helsingborgs TR. Intervjun ägde rum den 21 november 2013 kl. 18.00 på Juridiska fakulteten i Lund.

- Om du instämmer med de som anser att HD genom NJA 2009 s. 599 har infört ett kronvitnesssystem i Sverige?
- I fallet från 2009 framgår det inte att en förutsättning för att erhålla strafflindring är att gärningsmannen omfattas av personskyddsprogrammet, anser du att denna förutsättning måste föreligga?

7 Käll- och litteraturförteckning

7.1 Svenska källor

7.1.1 Otryckta källor

Intervju med rådmannen vid Helsingborgs TR, Karoline Fridolf den 21 november 2013.

7.1.2 Tryckta källor

Svensk författningssamling

Brottsbalken (SFS 1962:700)

Konkurrenslagen (SFS 2008:579)

Polislagen (SFS 1984:387)

Rättegångsbalken (1942:740)

Statens offentliga utredningar

SOU 2005:117 *Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder.*

SOU 2012:34 *Nya påföljder.*

SOU 2013:17 *Brottmålsprocessen.*

Propositioner

Proposition 1987/88:120 *Om ändring i brottsbalk m.m. (straffmätning och påföljdsval m.m.).*

7.1.3 Litteratur

Bogdan Michael, *Komparativ rättskunskap*, 2:a upplagan, Stockholm 2003.

Ekelöf, Per Olof och Edelstam Henrik, *Rättegång första häftet*, 8:e upplagan, Stockholm 2002.

Jareborg, Nils, Zila, Josef, *Straffrättens påföljdslära*, Nordstedts Juridik, 3:e upplagan, Stockholm 2010.

Nilsson, Tomas, *Ett reformerat påföljdssystem – synpunkter från en försvarare*, I: Svensk Juristtidning 2010.

Olsson, Thomas, *En ny straffliedringsgrund*, I: Svensk Juristtidning 2010.

Ågren, Jack, *Straffrabatt för kronvittnen som riskerar hot om allvarliga repressalier*, Juridisk Tidskrift vid Stockholms Universitet 2009-2010, Nr 3.

7.1.4 Elektroniska källor

Ask, Beatrice: *Ask vill införa kronvitnesssystem*, publicerad den 19 februari 2013, hämtad den 14 december 2013 från:

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/ask-vill-infora-kronvitnesssystem_7925050.svd

Magnusson, Erik: *Åklagare välkomnar kronvittnen*, publicerad den 8 oktober 2013, hämtad den 6 januari 2014 från:

<http://www.sydsvenskan.se/sverige/aklagare-valkomnar-kronvittnen/>.

Perotta, Maria och Spagnolo, Giancarlo, *Kronvittnen kan ha avskräckande effekt*, publicerad den 15 mars 2013, hämtad den 6 januari 2014 från:

http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/kronvittnen-kan-ha-avskrackande-effekt_7996164.svd.

Ramberg, Anne, *Anonyma vittnen ingen lösning*, publicerad den 16 november 2012, hämtad den 17 december från:
<http://annerambergs.wordpress.com/2012/11/16/anonyma-vittnen-ingen-losning/>.

Reslow, Patrick, *Vi moderater vill införa ett system med kronvittnen - att lindra straff för att medbrottslingar ska anges*, publicerad den 17 september, hämtad den 12 december 2013 från:
<http://www.dagensjuridik.se/2013/09/vi-moderater-vill-infora-ett-system-med-kronvittnen>.

Sveriges radio, *Förslaget om kronvittnen är problematiskt*, publicerad den 19 februari 2013, hämtad den 17 december 2013 från:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5447985>

Ulväng, Magnus, BrB (1962:700) 29 kap. 5 §, Lexino 2012-07-01.

Ulväng, Magnus, (1 juli 2013, Karnov), kommentaren till 29 kap. 5 § 2 st.

7.2 Danska källor

7.2.1 Otryckta källor

Intervju med professorn i straffrätt, Eva Smith den 12 december 2013.

7.2.2 Tryckta källor

Danska författningar

Retsplejeloven.

Straffeloven.

Statens offentliga utredningar

Straffelovrådets betänkning om straffsättelse og strafferammer I, betänkning nr. 1424/2002.

Propositioner

2003-L99 Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven.

Riksadvokatens Meddelelse

Meddelelse nr 11/1998 Behandling af sager, hvor sigtede göres bekendt med muligheden for strafnedsättelse som fölge af forklaringer om medgerningsmänd.

Anklagemyndighedens Årsberetning

Anklagemyndighedens Årsberetning, Rigsadvokaten, 1998-1999.

7.2.3 Litteratur

Greve, Vagn, Jensen Asbjørn och Toftegaard Nielsen, Gorm, *Kommenteret straffelov – Almindelig del*, 8:e upplagan, Köpenhamn 2005.

Henricson, Ib, *Politiret*, Köpenhamn 2012.

Smith, Eva, *Straffepoces – Grundlæggende regler og principper*, 6:e upplagan, Köpenhamn 2007.

Smith, Eva, Jochhimsen, Jørgen, Kistrup, Michael, Lund Poulsen, Jakob. *Straffepocessen*, 2:a upplagan, Köpenhamn 2008.

7.2.4 Elektroniska källor

Publicerad av nyhetsbyrå Ritzau, *HA-rockere får stor strafabat i danmarkshistoriens største rockersag*, Publicerad den 20 november 2012,

hämtad den 6 januari från: <http://politiken.dk/indland/ECE1818982/ha-rockere-faar-stor-strafrabat-i-danmarkshistoriens-stoerste-rockersag/>.

8 Rättsfallsförteckning

Svenska

NJA 2009 s. 599

Danska

U 1998.1317 H

U 2011.2203 H